

Petrovity Ádám:

A humanista, akit nem lehetett elhallgattatni: Tranquillus Andronicus számvetése

Hosszútávú Tranquillus Andronicus kutatásom egyik fontos állomása Verancsics Antallal való levelezése. Verancsics leveleit 1860 és 1875 közt adta ki Pesten Szalay László és Wenzel Gusztáv. Ezen kötetek tartalmazzák az írt és a kapott iratokat egyaránt, melyek 1538 és 1573 közt íródtak. A levelek időrendi sorrendben vannak, nincsenek szisztematikusan gyűjtve feladó, illetve címzett szerint. Az elmúlt évet arra szenteltem, hogy a kiadásban megtalálható Tranquillus-leveleket összehasonlítsam a kéziratokkal. Minekután Szalay és Wenzel munkája csupán szövegközlés, nincs ellátva jegyzetekkel, valamint filológiai apparátussal, így az előttem álló évben terv szerint elkészítem kizárólag Tranquillus Andronicus és Verancsics Antal egymáshoz intézett leveleinek a kritikai igényű kiadását. Későbbiekben pedig ezt kibővítem további Tranquillus levelekkel a Nádasdy-gyűjteményből. Az előadásomban Tranquillus 1569-es levelét szeretném bemutatni, amelyet Verancsicsnak címzett. Ez a levél azonban jóval több, mint egyszerű baráti üzenet: egy közel 80 éves ember életének számvetése, amely tele van klasszikus és bibliai utalásokkal. Tranquillus, mint keresztény humanista, ebben a levélben öngazolást keres, aki egész életében vitahelyzetben találta magát, ahol azzal vádolják, hogy beleköt a korabeli hatalmasokba. Különösen érdekes a levél történelmi kontextusa is: 1569-et írunk, egy évvel a drinápolyi béke megkötése után, amelyet Tranquillus nem támogatott. Ez a levél azért érdemel kiemelt figyelmet, mert nem csupán személyes számadás, hanem a korszak szellemi és politikai konfliktusainak lenyomata is. Egyetlen levél, de tele van olyan mély gondolatokkal, amelyek egy egész előadás alapjául szolgálhatnak.